

Nader onderzoek amfibieën en steenuil

Actualisatie ontwikkeling Bedrijventerrein Ladonk-Vorst

Gemeente Boxtel

Nader onderzoek amfibieën en steenuil

Actualisatie ontwikkeling Bedrijventerrein Ladonk

Gemeente Boxtel

Datum:

6 november 2012

Projectgegevens:

251879

Rapportage :

drs. L.C. Smitskamp

H. de Graaf

Veldwerk en foto's:

H. de Graaf

Inhoud

1	Inleiding	9
1.1	Aanleiding	9
1.2	Huidige situatie	9
1.3	Voorgestane ontwikkeling	11
2	Methode	13
2.1	Onderzoek amfibieën	13
2.2	Onderzoek uilen	13
3	Resultaten	15
3.1	Amfibieën	15
3.2	Uilen	17
3.2.1	<i>Steenuil</i>	17
3.2.2	<i>Kerkuil</i>	18
4	Conclusies en aanbevelingen	21
4.1	Conclusie nader onderzoek	21
4.2	Toetsing Flora- en faunawet	21
5	Bronnen	23

Bijlagen:

Bijlage I	Soortbeschrijvingen
Bijlage II	Toetsingskader Flora- en faunawet
Bijlage III	Broedresultaten steenuil en kerkuil 2011

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In ruimtelijke plannen is in het kader van de uitvoerbaarheid inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten. Met andere woorden, in het ruimtelijke ordeningstraject dient te worden aangetoond dat het plan uitvoerbaar is. In dit kader is een quickscan flora en fauna (Croonen Adviseurs, april 2012) uitgevoerd op de locatie bedrijventerrein Ladonk. Hieruit bleek dat de zwaarder beschermde steenuil en amfibieën mogelijk kunnen voorkomen in het plangebied. Indien dat het geval is, heeft de ruimtelijke ingreep mogelijk consequenties voor deze soorten. Daarom is geadviseerd om een nader onderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van steenuil en amfibieën in het plangebied. In voorliggende rapportage zijn de resultaten van het nader onderzoek beschreven.

1.2 Huidige situatie

Het plangebied is gelegen ten zuidwesten van de bebouwde kom van Boxtel en ten noordoosten van het natuurgebied de Kampina. Het plangebied bestaat in het westelijk deel uit een ruigteveld met voornamelijk riet- en ruigtevegetatie. Door dit deel loopt een watervoerende, half dichtgegroeide sloot. Middenin het plangebied ligt een groot nieuw bedrijventerrein. Naast dit bedrijventerrein is geen andere bebouwing aanwezig binnen het plangebied. Langs de zuidrand van het plangebied bevindt zich een poel (35 meter lang, 20 meter breed met aan 1 zijde een rietkraag), een houtsingel en een ruigtestrook. Ter verduidelijking is de ligging en begrenzing van het plangebied en de poel weergegeven in Figuur 1.1 en 1.2.

Figuur 1.1: Begrenzing van het plangebied voor het nader onderzoek (bron: google.maps.nl).

Figuur 1.2: Ligging onderzochte poel in het plangebied (bron: google.maps.nl).

1.3 Voorgestane ontwikkeling

De beoogde ontwikkeling betreft de uitbreiding van een bedrijventerrein. Aangenomen wordt dat binnen het plangebied (zie Figuur 1.1) de aanwezige gronden bouwrijp gemaakt worden voor het realiseren van bedrijven.

2 Methode

2.1 Onderzoek amfibieën

De aanwezigheid van de zwaardere beschermde kamsalamander, vinpootsalamander en heikikker in het plangebied kon niet worden uitgesloten op basis van de quickscan (Croonen Adviseurs, april 2012). Activiteiten waarbij vaste rust- en verblijfplaatsen van amfibieën verdwijnen of worden verstoord zijn niet toegestaan. Om te bepalen of de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een negatief effect heeft op deze beschermde amfibieën is een nader onderzoek in de aanwezige poel uitgevoerd.

Conform de geldende inventarisatieprotocollen (Groeneveld *et al.*, 2011) en de Soortenstandaards (november, 2011) van de drie soorten (indien aanwezig) is in de aanwezige poel (zie Figuur 1.2) binnen het plangebied onderzoek uitgevoerd.

De poel in het plangebied is middels drie veldbezoeken (een avond in juli en overdag in juni en augustus) onderzocht op adulte exemplaren. Aangezien het onderzoek al laat in het seizoen is opgestart is overdag een extra veldbezoek uitgevoerd. Tijdens dit veldbezoek lag de nadruk op het vangen en determineren van amfibieën in het larvestadium.

Een belangrijke methode om amfibieën te kunnen vinden bestaat uit het luisteren naar roepende dieren. De mannetjes van kikkers en padden roepen in de paartijd om vrouwtjes te lokken. In de avond/nacht van 3 juli 2012 is een veldbezoek uitgevoerd gericht op geluiden van amfibieën.

Een andere methode om amfibieën aan te tonen is het bemonsteren van het water met een schepnet. Alle amfibiesoorten en hun larven kunnen op deze manier worden gevonden en gedetermineerd. In de avond van 3 juli 2012 is tevens geschept met een RAVON-schepnet en is gebruik gemaakt van een sterke zaklamp om de amfibieën op te sporen. Tijdens twee andere veldbezoeken (29 juni en 23 augustus 2012) is bij daglicht gewerkt met een schepnet en een sterke zeef om aanwezigheid van amfibieën aan te tonen.

Tabel 2.1: Data omtrent het veldonderzoek naar amfibieën op de plangebied.

Datum	Tijd	Gemiddelde temperatuur	Wind	Neerslag	Bewolking
29-6-2012	08.00-09.45	22 °C	geen	geen	100%
03-7-2012	00.30-01.45	16 °C	geen	geen	geen
23-8-2012	13.00-14.30	23 °C	geen	geen	60%

2.2 Onderzoek uilen

De aanwezigheid van (foeragerende) steenuilen kan niet worden uitgesloten binnen het plangebied op basis van de quickscan (Croonen Adviseurs, april 2012). Hiervoor is het van belang te weten waar en hoeveel uilen nabij het plangebied broeden.

Activiteiten waarbij vaste rust- en verblijfplaatsen verdwijnen of worden verstoord, alsmede belangrijk foerageergebied, zijn niet toegestaan. Om te bepalen of de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling een negatief effect heeft op deze beschermde soort en het leefgebied is het nodig om nader onderzoek uit te voeren.

De steenuil is zwaarder beschermd en is opgenomen in categorie 1 van de 'Aangepaste lijst van jaarrond beschermde vogelnesten' (Ministerie van LNV, 2009). Daarnaast staat de soort als 'kwetsbaar' vermeld op de Rode lijst (2009).

Er is contact opgenomen met de vogelwerkgroep Boxtel, onderdeel van de stichting Werkgroep Natuur- en Landschapsbeheer Boxtel (WNLB) om informatie in te winnen omtrent de aanwezige territoria en broedsuccessen van steenuilen in de omgeving van plangebied. De vogelwerkgroep inventariseert al een aantal jaren de diverse uilen in de omgeving van Boxtel en voorziet en controleert tevens nestkasten op aanwezigheid van broedgevallen door uilen. Deze gegevens worden verzameld en gebundeld door het Brabants Landschap.

Op basis van deze gegevens is een kaart gemaakt met daarop territoria van de steenuilen in de nabije omgeving van het plangebied. Hiermee kan worden beoordeeld in hoeverre het plangebied deel uitmaakt van het leef- en foerageergebied van de steenuil.

In de omgeving van het plangebied komt ook de kerkuil voor. Territoria van deze soort zijn tevens op een kaart aangegeven.

Bovenstaande kennis is noodzakelijk om met succes een eventueel ontheffingsprocedure te doorlopen en om gepaste mitigerende en compenserende maatregelen te kunnen formuleren.

3 Resultaten

3.1 Amfibieën

In het plangebied zijn tijdens de veldbezoeken in en nabij de poel geen zwaardere beschermde amfibiesoorten aangetroffen.

Tijdens het eerste bezoek op 29 juni zijn bij daglicht tussen de 10 à 15 larven van de kleine watersalamander (Foto 3.1) en dikkopjes van het groene kikker-complex opgevist. Daarnaast waren circa vier roepende bastaardkikkers te horen.

Foto 3.1. Larve kleine watersalamander.

In de nacht van 3 juli 2012 zijn in totaal ongeveer drie à vier roepende bastaardkikkers gehoord.

Tijdens het bezoek op 23 augustus 2012 zijn een behoorlijk aantal halfwas bastaardkikkers gevangen (circa 20; Foto 3.2). Tevens zijn een groot aantal larven van het groene kikker-complex opgevist (circa 40; Foto 3.3).

Foto 3.2. Halfwas bastaardkikkers.

Foto 3.3. Larven groene kikker-complex.

Bij al de drie veldbezoeken zijn redelijk grote wegschietende vissen (soort onbekend) waargenomen in de vijver. De aanwezigheid van vissen in de poel maakt het voorkomen van zwaarder beschermde amfibieën niet waarschijnlijk.

Conclusie:

In de poel en omgeving zijn geen zwaarder beschermde amfibieën aangetroffen. De voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling heeft geen negatieve effecten op zwaarder beschermde amfibieën.

3.2 Uilen**3.2.1 Steenuil**

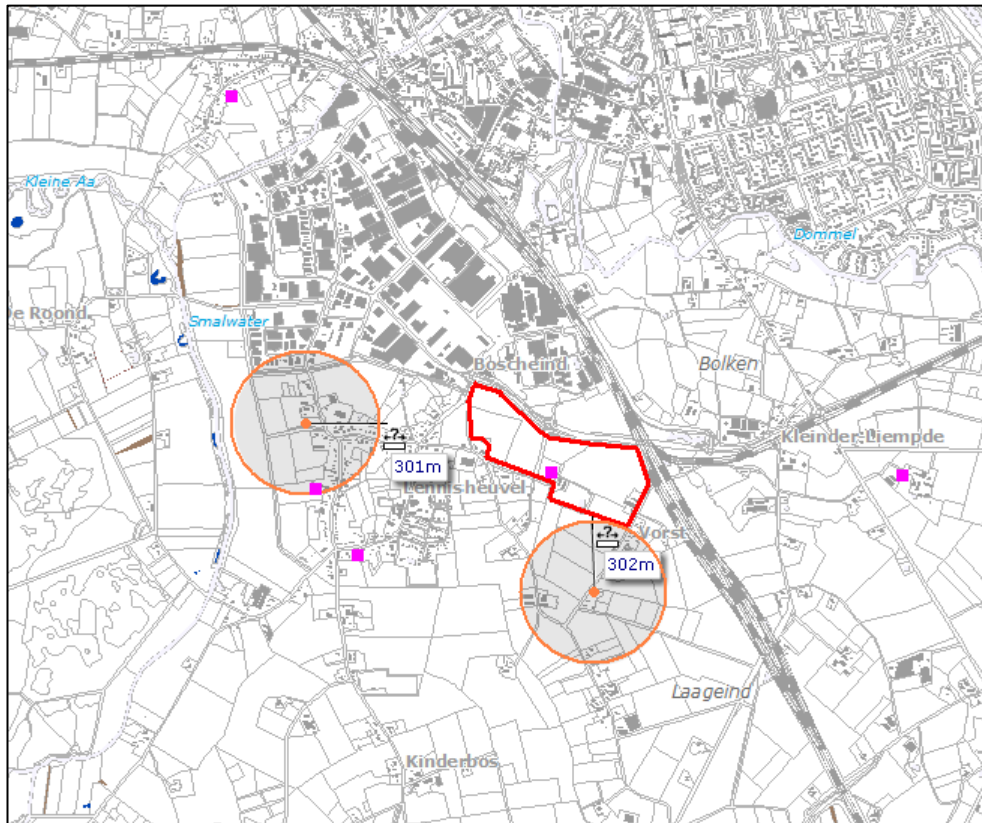
De Vogelwerkgroep Boxtel heeft een kaart geleverd met broedresultaten van de steenuil in 2011 in de omgeving Boxtel (zie Bijlage III). De kaart gaf tevens inzicht in sporen van uilen, die tijdens controles van kasten zijn waargenomen. Sporen zijn: braakballen, restanten van dode exemplaren etc. Door het Brabants Landschap is dit 'activiteiten op de nestplaats' genoemd. Op basis van deze kaart zijn de Figuren 3.1 en 3.2 gemaakt.

Steenuilen hebben in Nederland een territorium tussen circa 5 à 30 hectare (Soortenstandaard steenuil, 2012 *in concept*). De grootte van het foerageergebied wordt hoofdzakelijk bepaald door het voedselaanbod. Bij de beoordeling van de steenuilen in de nabijheid van het plangebied is uitgegaan van een territorium van 30 hectare (met een straal van circa 300 meter) waarbij het nest in het midden is gesitueerd.

Twee succesvolle broedgevallen van steenuilen zijn in de nabije omgeving van het plangebied aangetroffen in 2011 (Figuur 3.1). In Figuur 3.1 is te zien dat de steenuil-territoria buiten het plangebied vallen. Op basis van de gebruikte gegevens (2011) maakt het plangebied geen deel uit van het foerageergebied van de steenuil. En draagt daardoor ook niet bij aan de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

In het plangebied zijn wel 'activiteiten op de nestplaats' waargenomen. Het gaat om een boerderij aan de Korte Heide. In de omgeving van het plangebied zijn op diverse plaatsen 'activiteiten op de nestplaats' aangetroffen (zie Figuur 3.1). Het gaat hier om sporen van aanwezige steenuilen, er is echter geen sprake van een broedterritorium.

Niet bezette kasten en kasten met alleen 'activiteiten op de nestplaats' worden niet als vaste rust- en verblijfplaats gezien. In de directe omgeving van steenuil-territoria is altijd sprake van zwervende (o.a. jongen vogels) en foeragerende vogels. De Flora- en faunawet beschermt vaste rust- en verblijfplaatsen en essentiële elementen die nodig zijn om vaste rust- en verblijfplaatsen in stand te houden. Bovengenoemde locaties met 'activiteiten op de nestplaats' vallen niet onder vaste rust- en verblijfplaatsen.

Figuur 3.1. Steenuil territoria (oranje omlijnd) in de omgeving van het plangebied (rood omlijnd). Hierbij is uitgegaan van een maximaal territorium van 30 hectare. De roze vierkanten duiden op activiteit van uilen.

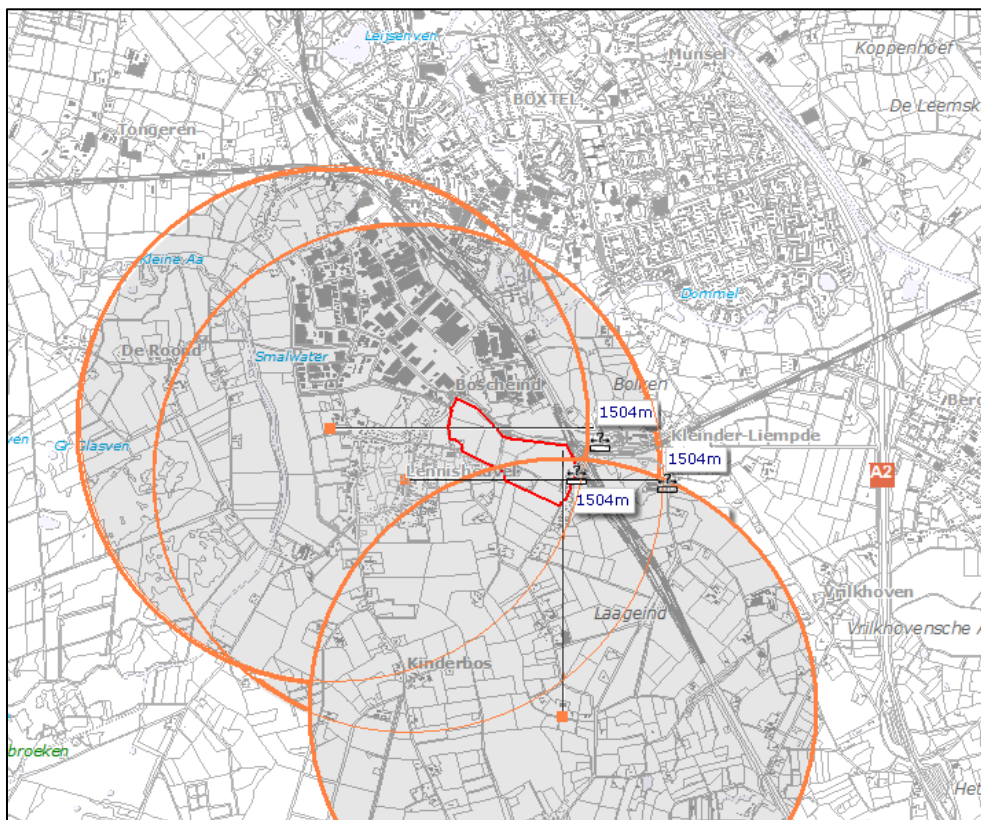
Conclusie:

Het plangebied maakt geen deel uit van een actueel foerageergebied van de steenuil en draagt niet bij aan de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de soort. De voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling heeft geen negatieve effecten op de zwaarder beschermde steenuil.

3.2.2 Kerkuil

De Vogelwerkgroep Boxtel heeft een kaart geleverd van broedresultaten van de kerkuil in 2011 in de omgeving Boxtel (zie Bijlage III). De kerkuil heeft in de omgeving van het plangebied enkele broedterritoria; de dichtstbijzijnde zijn weergegeven in Figuur 3.2. In deze figuur is inzichtelijk gemaakt in hoeverre de territoria van de in de omgeving voorkomende kerkuilen overlappen met het plangebied.

De kerkuil heeft, bij een rijk voedsel aanbod, voldoende aan een gebied van 800 à 1.500 meter rond de nestplaats. Bij de effectbeoordeling aan de hand van de kaart is uitgegaan van de maximale afstand vanaf de nestlocatie: 1.500 meter (Stichting Kerkuil werkgroep Nederland).

Figuur 3.2. Kerkuil territoria (oranje omlijnd) in de omgeving van het plangebied (rood omlijnd). Hierbij is uitgegaan van de maximale afstand vanaf zijn nestplaats waarin de kerkuil foerageert; 1.500 m.

Het plangebied maakt onderdeel uit van alle drie de territoria in de omgeving van het plangebied. De kerkuil is een flexibel soort en heeft een vrij groot foerageergebied. Het plangebied maakt slechts een klein deel uit van het foerageergebied van de kerkuilen in de omgeving. In de directe omgeving is ruim voldoende (alternatief) foerageergebied aanwezig. Hierdoor zijn negatieve effecten van de voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling op de vaste rust- en verblijfplaats van de kerkuil uit te sluiten.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusie nader onderzoek

Amfibieën

In de poel en omgeving zijn geen zwaardere beschermde amfibieën aangetroffen. De voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling heeft geen negatieve effecten op zwaardere beschermde amfibieën.

Steenuil en kerkuil

Het plangebied maakt geen deel uit van een actueel foerageergebied van de steenuil en draagt niet bij aan de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

Het plangebied maakt onderdeel uit van alle drie de territoria van de kerkuil in de omgeving van het plangebied. De kerkuil is een flexibel soort en heeft een vrij groot foerageergebied. Het plangebied maakt slechts een klein deel uit van het foerageergebied van de kerkuilen in de omgeving. In de directe omgeving is ruim voldoende (alternatief) foerageergebied aanwezig.

De voorgenomen ruimtelijke ontwikkeling heeft geen negatieve effecten op de vaste rust- en verblijfplaats van de zwaardere beschermde steenuil en kerkuil.

4.2 Toetsing Flora- en faunawet

Amfibieën

Op basis van het uitgevoerde nader onderzoek naar amfibieën kan in alle redelijkheid worden gesteld dat de voorgenomen plannen geen invloed hebben op zwaardere beschermde amfibiesoorten. Voor wat betreft amfibieën zijn er geen belemmeringen te verwachten ten aanzien van de Flora- en faunawet. Een ontheffing is niet noodzakelijk.

Steenuil en kerkuil

Op basis van het uitgevoerde nader onderzoek kan in alle redelijkheid worden gesteld dat de voorgenomen plannen weinig of geen invloed zullen hebben op de uilen die zijn vastgesteld in de nabijheid van het plangebied. Voor wat betreft uilen zijn er geen belemmeringen te verwachten ten aanzien van de Flora- en faunawet. Een ontheffing is niet noodzakelijk.

5 Bronnen

Groeneveld, A., G. Smit & E. Goverse, 2011. Handleiding voor het Monitoren van Amfibieën in Nederland. RAVON Werkgroep Monitoring, Amsterdam.

Werkgroep Natuur- en Landschapsbeheer Boxtel (WNLB), 2012. Broedresultaten steenuil 2012 omgeving Boxtel.

Ministerie EL&I, 2011. Soortenstandaard Heikikker.

Ministerie EL&I, 2011. Soortenstandaard Kamsalamander.

Ministerie EL&I, 2012. Soortenstandaard Steenuil - concept- versie juni 03.

Stichting Kerkuil werkgroep Nederland, 2012. *Leefwijze, verspreiding en voedsel*. Verkregen via: http://www.kerkuil.com/pg-17825-7-23574/pagina/de_kerkuil.html

Bijlage I

Soortbeschrijvingen

Soortbeschrijvingen aangetroffen soorten

Steenuil

De steenuil is de kleinste in ons land voorkomende uil. Door de bolle kop en het relatief dikke verenpak lijkt hij groter dan hij is. Met een lichaamsgrootte van 21 – 23 cm en een vleugelspanwijdte van 54 – 58 cm is hij echter nauwelijks groter dan een zanglijster. Gemiddeld zijn vrouwtjes iets groter en zwaarder dan mannetjes. De overlap in de maten is echter zo groot dat de geslachten in het veld op basis van grootte niet van elkaar te onderscheiden zijn. Dit kan overigens evenmin op basis van het verenkleed.

Het vliegbeeld kenmerkt zich door een snelle, lage, golvende vlucht waarbij de brede, afgeronde vleugels goed zichtbaar zijn. Steenuilen zijn deels ook overdag actief. Dan kunt u ze open en bloot, zonnend of op de uitkijk zittend, waarnemen.

De steenuil is een vogel van het halfopen agrarische landschap met houtwallen en een korte vegetatie. Ook parkachtige landschappen en oude hoogstamvruchtbomen zijn erg geschikt voor de steenuil. Maar ook bij boerderijen, aan de rand van dorpen en langs landwegen kan hij voorkomen, als er maar rustige hoekjes zijn, zoals oude schuren en holle bomen. In Noord Nederland broedde de steenuil ook in de uitgestrekte akker- en weidegebieden in het noorden en westen, waar plaatselijk kleinschalige elementen rond de broedplaats voorkwamen. Het territorium van de steenuil is meestal klein. Het jachtgebied kan sterk variëren in grootte en is afhankelijk van het voedselaanbod en de aanwezigheid van een geschikte nestplaats.

In de loop van de winter begint de baltsperiode, in maart/ begin april wordt door beide partners uitgemaakt waar gebroed gaat worden. In Nederland begint de eileg in de 2e helft van april. Gemiddeld worden 4 (3 à 5) nagenoeg ronde, mat tot glanzend witte eieren gelegd met een tussenpoze van meestal 2 dagen. In gunstige (= voedselrijke) jaren worden soms wel legsels van 6 of 7 eieren geproduceerd. Pas bij het voorlaatste ei begint het eigenlijke broeden, bij de steenuil is dat een vrouwenzaak. Het mannetje brengt voedsel aan.

De steenuil jaagt grotendeels in de schemering en 's nachts. Zomers, vooral tijdens de broedperiode, wordt overdag ook gejaagd. De jaagmethode hangt af van het soort biotoop. Op plaatsen waar de vegetatie kort is, wordt lopend, huppend en soms rennend gejaagd op insecten en wormen. Veelal jaagt de steenuil vanaf vaste uitkijkposten, zoals paaltjes en overhangende takken. Af en toe wordt in lage vlucht, zwevend of bid-dend gejaagd. De steenuil is een voedselopportunist: hij heeft een breed voedselpakket en kan zich goed aanpassen aan de lokale voedselsituatie. Op het menu staan kleine zoogdieren (vooral Veldmuis), vogels, amfibieën, reptielen, insecten, wormen, slakken en zelfs aas. Regenwormen en insecten vormen met 75% het hoogste aandeel van het voedsel van de steenuil. In de winter worden vooral muizen gevangen. De

braakballen van de steenuil zijn smal (32 x 13 mm) en bevatten onverteerbare voedselresten.

Kerkuil

De hartvormige vrijwel witte gezichtssluier is rond de zwarte ogen roodbruin tot lichtbruin gekleurd. De vleugels zijn asgrijs met oranjebruin, overspikkeld met langwerpige, zwart-witte druppelvlekjes, die vanaf de bovenkop naar de vleugeldekveren steeds groter worden. Verder zijn de grijze partijen fijn dwarsgestreept. Over de slagen armpennen lopen duidelijke brede dwarsbanden van oranjebruin en grijs. De staart heeft dezelfde tekening. Borst- en buikzijde zijn oranjegeel tot donkerbruin, gespikkeld met donkerbruine, ruitvormige vlekjes. Bij het uitslaan van de vleugels is de spikkeling ook te zien op de lichtgekleurde ondervleugels. De poten zijn tot aan de tenen bedekt met witte haren. Toch is het een lichtgekleurde vogel die vooral in de vlucht een bijna witte indruk maakt.

Het leefgebied van de kerkuil bestaat in Nederland en in de omliggende landen grotendeels uit half open cultuurlandschappen met allerlei kleinschalige elementen. De kerkuil is een specifieke jager van het open veld en hij komt het meest voor in die kleinschalige gebieden, waar gras- en bouwland worden begrensd door kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of bosjes, maar ook ruig begroeide, slecht onderhouden graslandgebieden, ruige grasstroken en wegbermen worden als jachtterrein benut. Vermieden worden grootschalige open en gesloten landschappen, zoals het open agrarische gebied in het noorden en westen van Nederland en de uitgestrekte bosgebieden. De meeste kerkuilen worden aangetroffen in het half open landschap op de zandgronden: Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant. De grootte van het jaaggebied wordt hoofdzakelijk bepaald door het voedselaanbod. Bij een rijk aanbod aan voedsel hebben kerkuilen voldoende aan een oppervlakte van 0,4 – 0,6 km² of aan een gebied van 800 – 1500 meter rond de broedplaats. Ongeveer een uur na zonsondergang verlaat de kerkuil de roestplaats om op jacht te gaan. De kerkuil kent een drietal jachttechnieken: laag vliegend, zittend of biddend. Veelvuldig wordt de “laagvliegroute”-methode toegepast: de kerkuil vliegt dan langzaam met korte glijpauzes op een hoogte van 1-3 meter over een vaste route. Tijdens de vlucht wordt de omgeving nauwkeurig afgezocht op prooidieren. Daarnaast jaagt de uil vanaf vaste punten, zoals paaltjes aan de rand van een weiland, kilometerpaaltjes langs verkeerswegen of hij zoekt een laaghangende tak in een boom op. Vanaf die plaatsen wacht hij op zijn prooidieren. Deze methode kost de kerkuil weinig energie en is dus voordelig, vooral 's winters. De derde jaagmethode is het “bidden”: de uil blijft tijdens het laagvliegen, als een prooi wordt opgemerkt, even in de lucht hangen. De kerkuil kan zelfs een stukje terugvliegen! Wordt de prooi gelokaliseerd, dan stort hij zich erop.

De kerkuil is een van de weinige soorten onder de uilen, waarvan het voedsel op grote schaal is onderzocht. Uit de braakballen, die de onverteerbare prooiresten van de kerkuil bevatten, kan het menu worden vastgesteld. Het voedsel van de kerkuil bestaat grotendeels uit woelmuizen, spitsmuizen en ware muizen (98%). Vogels, amfibieën en

ongewervelden vullen het menu aan (2%). De belangrijkste prooi-soorten zijn de Veldmuis, de Bos- en Huisspitsmuis.

Kerkuilen kunnen in alle maanden van het jaar broeden. De voedselsituatie moet dan wel optimaal zijn. Zo zijn in goede muizenjaren in ons land jonge kerkuilen geringd in december (derde broedsel). De meeste broedparen (70%) leggen in april en mei eieren. De gemiddelde legdatum ligt rond de eerste week in april.

Bijlage II

Toetsingskader Flora- en faunawet

Toetsingskader Flora- en faunawet

Inleiding

Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden van de inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen (artikel 2). Deze zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

Verbodsbepalingen

In de Flora- en faunawet staan een aantal verbodsbepalingen om beschermde soorten specifiek te beschermen. Deze verbodsbepalingen zijn opgenomen in artikel 8 tot en met 18, waarbij artikel 8 tot en met 12 direct betrekking hebben op de bescherming van (standplaatsen van) planten en (leefgebieden van) diersoorten. Hieronder zijn beknopt de verbodsbepalingen op een rij gezet:

- Artikel 8) het is verboden beschermde planten te plukken, te snijden, te vernielen of op een andere manier te verwijderen;
- Artikel 9) het is verboden om beschermde dieren te verwonden, doden of te vangen;
- Artikel 10) het is verboden om beschermde dieren opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11) het is verboden om nesten, voortplantings- of andere vaste verblijfplaatsen van dieren te verstoren of aan te tasten;
- Artikel 12) het is verboden om eieren van beschermde dieren te rapen, beschadigen of te vernielen.

Vrijstelling of ontheffing verbodsbepalingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen

in het onderzoeksgebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden:

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime;
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime.

Algemene vrijstelling

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) en is derhalve geen ontheffing nodig. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet wel de zorgplicht nakomen.

Vrijstelling onder gedragscode

Voor tabel 2-soorten geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen in de wet (artikel 8 t/m 12) als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode. De goedgekeurde gedragscodes staan vermeld op de website van het Ministerie van EL&I (www.drloket.nl). Voor de meeste activiteiten zijn er inmiddels gedragscodes goedgekeurd. De kans is groot dat de voorgenomen activiteit kan worden uitgevoerd onder één van de vele goedgekeurde gedragscodes. U hoeft geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden.

Ontheffing tabel 2 en 3

Als er niet kan worden gewerkt onder een geldige gedragscode, is voor tabel 2-soorten alsnog een ontheffing nodig om toestemming te hebben voor het overtreden van de verbodsbepalingen in de wet. Ook voor tabel 3-soorten geldt een ontheffingsplicht. Ingrepen waarbij de verbodsbepalingen worden overtreden moeten ter goedkeuring worden voorgelegd aan Dienst Regelingen door middel van een ontheffingsaanvraag, vergezeld van een overzicht van mitigerende of compenserende maatregelen om effecten tegen te gaan.

Wanneer mitigerende maatregelen voldoende worden geacht om effect voorafgaand aan de ingreep te voorkomen, krijg u bericht terug in de vorm van een 'positieve afwijzing' van uw ontheffingsaanvraag. Dit betekent dat u uw werkzaamheden mag uitvoeren, mits zij precies volgens het mitigatieplan worden uitgevoerd. Op deze manier worden overtredingen van de Flora- en faunawet voorkomen. Als de mitigerende of compenserende maatregelen (tijdelijke) effecten niet kunnen voorkomen en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt, dan wordt een ontheffing verleend.

Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Habitatrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van bijlage IV-soorten met als wettelijk belang

ruimtelijke ingrepen. Een ontheffing voor ruimtelijke ingrepen is alleen mogelijk onder de volgende wettelijk belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

Voor de meeste ruimtelijke projecten betekend dit dat een ontheffing voor Habitatrichtlijn Bijlage IV-soorten alleen kan worden aangevraagd onder dwingende redenen van groot openbaar belang. Dit belang moet worden onderbouwd om het groot openbaar belang aan te tonen. Een groot openbaar belang is een belang op regionale of nationale schaal. Vaak is de verwijzing naar een regionale structuurvisie voldoende.

Vogels

Vogels zijn niet opgenomen in tabel 1 tot en met 3. Alle vogels zijn in het broedseizoen gelijk beschermd. De bescherming van vogels is hoofdzakelijk gericht op de bescherming van de nesten. Daarbij wordt wel een onderscheid gemaakt in nesten die jaarrond zijn beschermd (Categorie 1 tot en met 4-vogelsoorten), nesten die alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen (Categorie 5-vogelsoorten) en nesten die niet jaarrond zijn beschermd (overige vogelsoorten).

Sinds augustus 2009 is door een uitspraak van de Raad van State bepaald dat er volgens de Europese Vogelrichtlijn geen ontheffing meer verleend mag worden voor het vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vogels met als wettelijk belang ruimtelijke ingrepen of dwingende redenen van groot openbaar belang. Om ruimtelijke ontwikkelingen toch uit te kunnen voeren, moeten mitigerende maatregelen worden genomen om effecten vooraf te voorkomen. Om zeker te zijn van de juiste maatregelen is het aan te bevelen om de maatregelen voor te leggen aan het Ministerie van EL&I door het indienen van een ontheffingsaanvraag. Hoewel een ontheffing voor vogels in de meeste gevallen niet kan worden afgegeven, geeft de Minister in haar besluit aan of de maatregelen voldoende zijn (positieve afwijzing).

Procedure ontheffingsaanvraag

Tabel 2-soorten

Voor soorten van tabel 2 geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt en geen ontheffing nodig is. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing van de Flora- en faunawet aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Tabel 3-soorten

Indien beschermde soorten van tabel 3 zijn aangetroffen in het plangebied, dan is mogelijk een ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Net als voor tabel 2-soorten geldt dat als

u maatregelen kunt nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), u geen ontheffing van de Flora- en faunawet hoeft aan te vragen. U kunt uw mitigatieplan voorleggen bij Dienst Regelingen voor goedkeuring.

Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn (die ook onder de tabel 3-soorten van de Flora- en faunawet vallen) is het niet langer mogelijk ontheffing aan te vragen op grond van ruimtelijke ontwikkelingen (zie 2.4.4). Dat zelfde geldt voor vogelsoorten (zie 2.4.5).

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij Dienst Regelingen van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen.

Dienst Regelingen zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) (bij een aanvraag onder de Omgevingsvergunning) of een 'positieve afwijzing' (bij een regulier ingediende aanvraag) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bij Dienst Regelingen bedraagt doorgaans 6 weken tot 4 maanden.

Wabo

Vanaf 1 oktober 2010 is voor ruimtelijke ontwikkelingen de Wabo (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) in werking getreden. Dit houdt in dat de benodigde vergunningen en ontheffingen, dus ook die ten aanzien van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet, in de meeste gevallen via een omgevingsvergunning gaan lopen. De aanvraag voor de omgevingsvergunning wordt ingediend bij de betreffende gemeente en vervolgens door de gemeente ter beoordeling voorgelegd aan het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (voormalig Ministerie van LNV). Het Ministerie van EL&I geeft bij goedkeuring een vvgb (verklaring van geen bedenkingen) af. Deze vvgb vervangt de huidige ontheffing Flora- en faunawet.

De grootste veranderingen in het nieuwe systeem zijn dat:

- het Ministerie van EL&I geen direct contact meer met de aanvrager heeft;
- de gemeente verantwoordelijk is voor toezicht en handhaving van de vvgb in de omgevingsvergunning.

Het doel van deze herstructurering is het versnellen en vergemakkelijken van de procedure.

Bijlage III

Broedresultaten Steenuil en Kerkuil 2011 (bron: vogelwerkgroep WNLB)

